

Схема екологічної стежини

Протяжність – 5 км

↑ Пн
Пд

№1

№2

№3

№4

№5

№6

Масштаб 1 см = 0,2 км

Роль екологічної стежини в екологічному вихованні учнів

Щоб учні змогли провести власні спостереження за природними об'єктами рідного краю, проїнялися духом необхідності охорони природи – цієї неповторної краси від бездушного нерозумного їх використання, була створена екологічна стежина, яка складається з шести зупинок. Учні проводять екологічні дослідження з метою обстеження і вивчення стану водойм лісного господарства, розв'язують екологічні соціально важливі питання. Екологічна стежина поєднує екологічну освіту і природоохоронне виховання учнів, знайомить з рідною природою, формує екологічну грамотну поведінку людини в навколишньому природному середовищі. Маршрут вибраний такий, що повністю відображує особливості навколишньої природи, створює умови для здобуття елементарної екологічної грамоти.

Метою створення стежини є вивчення рослинного та тваринного світу, ландшафтної структури рідного краю, дослідження водних об'єктів, що має естетичне, природоохоронне, екологічне і освітнє значення та виховання в школярів свідомого ставлення до охорони і збагачення природи. Створюючи екологічну стежину, обстежили спочатку територію, розробили паспорт, у якому зазначили місцезнаходження стежки, її розміри, основні зупинки, склали схему маршруту, зробили опис маршрутів для учнів молодших, середніх та старших класів.

Місцезнаходження екологічної стежини: Сумська область, м. Лебедин, Лебединська ЗОШ І-ІІІ ступенів №5, протяжність - 5 км, має 6 зупинок. Об'єкти дослідження: річка Вільшанка, болото, лісове озеро, сосновий ліс, ботанічна пам'ятка природи місцевого значення - „Репівські дуби”, заповідне урочище – „Липова алея”.

Наша стежка комплексна може використовуватися, насамперед, як екологічна, а також як краєзнавча, географічна, біологічна, історична. Були підготовлені учні-ескурсроводи на стежині за такими темами : « Місцеві екосистеми: водоймища, болота, луки», « Рідкісні та зникаючі рослини і

тварини місцевості», «Проблеми охорони рослин та шляхи їх розв'язання», «Правила поведінки в природі», « 3 історичного минулого м. Лебедина», «Основні забруднювачі нашого міста».

Під час екскурсії екологічною стежиною було проведено опитування-анкетування учні за методикою незакінчених речень, щоб виявити рівень екологічного світогляду підлітків. Учням запропонували завершити так речення :

1. Якщо я побачу, як на березі водоймища звалюють сміття, то я.....
2. Якщо я побачу, що хтось руйнує мурашник, то я....
3. Якщо я побачу, що зрубують ялинку для святкування Нового року, то я...
4. Якщо я побачу, що водій миє авто в озері, то я....
5. Якщо я побачу, що на вулиці сплячуть сміття, то я.....

Відповіді учнів показують, що вони знають про недопустимість завданої шкоди природі, вони аргументують необхідність природо-охоронних заходів і повністю їх підтримують.

Перша зупинка на екологічній стежині - р. Вільшанка на території школи, яка є лівим протоком р. Псел, басейна р. Дніпра. Вона бере початок на висоті 145 м біля східної околиці с. Курилівки; впадає до Псла на захід від села Барабашівки, біля села Маськи; гирло має висоту 108 м; довжина річки 34 км; площа водозбору 186 км²; річище слабозвивисте, завширшки до 5-10 м. глибина річки 1-2 м. р. Вільшанка має 6 ставків. Тваринний світ: ондатри, тритони, ужі, жаби, риби: піскарі, в'юни, йорші і окуні. На березі річки ростуть вільхи, верби, верболози, тополі, які є найкращими очищувачима повітря. Основними забруднювачами річки є: утворення сміттєзвалищ на березі річки; стічні стоки вигребів житлового сектору; розорюваність заплави річки Вільшанки; комунальні стоки.

Друга зупинка-болото, яке знаходиться в долині р. Вільшанки. Це колишнє старе русло річки, яке заросло очеретом, рогазом, осокою, лепехою (аіром). Болото – низинне, живиться підземними водами. Тваринний світ: тритони, ужі,

жаби. Навколо болота ростуть верби, лози, на березі - лікарські рослини: подорожник, ромашка лікарська, кропива, деревій, спориш, чистотіл, реп'яхи, череда, конюшина. Завдяки природоохоронній роботі учнів зменшилась загроза перетворення болота у сміттєзвалище, з якого забруднені води потрапляють у р. Вільшанку.

Третя зупинка - «Березки». На території цієї зупинки знаходяться насадження берізок, шипшини, квітники. Всім відомі цілющі властивості бруньок берези, її листя, березового соку. На деревах учні розмістили шпаківні, а взимку – годівниці. Кущі шипшини - це не тільки естетична насолода, але і дуже гарні лікувальні властивості плодів шипшини при лікуванні різних захворювань. На квітниках кожного року квітнуть чорнобривці - один із символів нашої країни, помаранчево сяє календула.

Четверта зупинка- сосновий ліс, якому уже 100 років. Ліс – вічний друг людини, щедрий і безкорисливий. Він входить до нашого життя, як світло сонця, як земля, вода, повітря. Ніколи людина не обходилась без лісу, завжди він залишався невід'ємною частиною її існування. Ліс – це не тільки матеріальні блага. Головне призначення лісів - зменшувати вплив негативних природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, регулювати сток вод, попереджувати забруднення навколишнього середовища і очищати його, сприяти оздоровленню населення та його естетичному вихованню. Ліс – це краще місце відпочинку, його повітря густо насичене ароматами цілящих рослин, корисних для нашого здоров'я. Ліс – це ще й домівка для диких звірів, птахів. Людина має життєву потребу у спілкуванні з живим світом, рослинами і травами. Піщані пагорби були засаджені сосною на початку 20 століття з ініціативи міського голови. В його будинку знаходиться наша школа.

Урочисто притишений сосновий бір. Величаві сосни майже в піднебессі увінчані вічно-зеленими кронами. Смарагдовий килим папороті з острівками рожевого вересу встилає міжсосновий простір. На диво стрункі коричнево-брунаті колони сосни звичайної, окрім деревини, з одного дерева за рік збирають до 2-4 кг смоли, з якої одержують каніфоль, а зі скіпідару- різні лаки,

фарби смоли , ліки. повітря соснового ліс зцілює хворих і ослаблених людей. з давніх-давен люди лікуються сосновими зеленими шишками. Сосна служить не тільки людині. Майже протягом всього року сосною хвоєю харчується глухар. Для лося найкраща їжа – соснові гілки і кора. Білки, птахи ласують сосновим насінням, яке вміло витягують із шишок. Соснові корені закріплюють сипучі піски. Сосна – оберіг річкових берегів від зсувів, а озера – від замулення. Конвалія росте в лісі під деревами. Рослина занесена до Червоної книги. Рідкісні рослини: лілія лісова, сон-трава, пролісок звичайний.

Яка ж рослина дає нам справжній, з точки зору науки, горіх? Виявляється – всім відома ліщина. Всі ми знаємо два хліби – злаки і картоплю, а третім хлібом, що нагодує людство, видатний вчений І. Мічурін вважав горіхи. Лише зійде сніг, а ліщина вже цвіте. Недаремно у давніх германців лищина була символом весни, життя і безсмертя.

Поряд з ліщиною ростуть кущі малини, барбарису, які всім відомі своїми корисними властивостями. Багатий сосновий ліс грибами: масляки, лисички, сиріжки, білі гриби, польські, опеньки. Тваринний світ: заєць–русак, білка, лисиця, кабан, козуля, їжак, дятли, сойка, іволга, жаби, ящірки.

Сучасний ліс хворіє через низьку екологічну культуру населення. Звалища – хвороба приміських лісів. Великої біди завдають лісові пожежі. Здоров'я нашого зеленого друга залежить від кожного з нас.

Зупинка п'ята – лісове озеро, яке виникло в западині старого русла річки. Озеро витягнуте з півночі на південь. Його оточують зі сходу – мішаний ліс, а із заходу – сосновий. Глибина озера – 2-5 м. Водяться в озері карасі, окуні, п'явки, жаби, качки, ужі. Рослинність: ряска, латаття біле, глечики жовті. На березі ростуть кущі калини звичайної. Хоча є прислів'я, - « Не бувати калині малиною», люди охоче вживали калинові ягоди з давніх-давен, за тисячі років до того, як дізнались, що при цьому запасуються цукром, вітаміном С, танідами. Старовинна народна медицина передавала сучасній фармакології, крім лікувальних ягід, кору, водний відвар сушених квітів та листків калини, хоч і

гіркувата калина, та з першими морозом її смак кращає. І недарма кажуть: «Без калини нема України».

Стрункі стовбури осики із зеленкувато-сірою корою зверху і попелясто-сірою знизу ростуть на березі озера. Ботаніки називають це дерево – тополя тремтяча. Листя її постійно труситься і шелестить. З осикових дерев виготовляють сірники. Під цими деревами ростуть підосиновики з червоними шляпками.

Шоста зупинка – дубово-липова алея, насаджена в кінці 17 століття. 350-річні дуби- ровесники нашого міста. „Репівські дуби” – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. У складі цієї пам'ятки природи налічується 5 дерев, що ростуть на подвір'ї Радянського лісництва Лебединського держлісгоспу, на пригірку над ставком. Небагато дерев користуються такою повагою і любов'ю як дуб. Слов'яни, ще на зорі своєї історії, поклялися цьому дереву. Нашим предкам діброви були годувальницями, прилистком. Перший хліб випікали із розтертих на борошно жолудів. Дуб у наших лісах черешковий, Латинська назва його «кверкус робут», що означає «красиве, міцне дерево». Довго і непросто виростити дуб. Лише на 30 році життя дають перші нечисленні жолуді. Жуки-вусачі, які занесені до Червоної книги, дуже гарно почувають себе на цих столітніх дубах. Поряд з „Репівськими дубами” знаходиться заповідне урочище „Липова алея”. На території урочища є тварини, що занесені до Червоної книги України (жук-олень), а також тварини, занесені до додатку 2 Бернської конвенції: вухань бурий, вухань звичайний, яструб великий, дятел великий строкатий, дятел малий, крутиголовка, щеврик лісовий, волове очко, кропивник, вільшанка, малинівка, соловейко східний, кропив'янка(славка) чорноголова, вівчарик-ковалик, вівчарик жовтобровий, мухоловка сіра, мухоловка-білошийка, мухоловка мала, синиця довгохвоста, синиця велика, синиця блакитна, гаїчка болотяна, повзик, підкоришник звичайний, вівсянка звичайна, щиглик, зеленяк, костогриз, зяблик, іволга, жаба гостроморда.

Треба зазначити, що під час екскурсії виявляється безсилля та неспроможність, яке підтримується в дітях дорослими: батьками та вчителями,

коли мова йде про збереження природи. Коли запитуєш учнів, чи можуть вони суттєво змінити екологічний стан місцевості, частіше звучить негативна відповідь. На жаль, екологічна робота з виховання раціонального ставлення до природи в більшості підтримується школою, меншою мірою - батьками і дорослими. Їх ставлення до природи в більшості споживче - людина повинна тільки брати від неї.

Позитивним і цікавим є те, що діти позбавлені умовностей у своїй фантазії і пропонують оригінальні і нестандартні ідеї покращення екологічної ситуації. Висока ефективність практичних робіт, які організовуються на екологічній стежинці. Знання, які учні отримують на стежині тісно пов'язані із навчальним матеріалом. Школярі набувають умінь використовувати їх на практиці. Учні не лише вивчають природу рідного краю але й залучаються до природоохоронної роботи, беруть участь в екологічних толоках, виявляють місця на екологічній стежині де відбувається забруднення природи, проводять бесіди з мешканцями про бережне ставлення до природи, виступають на конференціях, в агітбригадах. Результатами екологічних досліджень є дослідницькі та проектні роботи, які учні використовують в різних конкурсах. Практична діяльність виникає і розвивається під впливом цілеспрямованого дослідницького пошуку. Вона формує активне ставлення учнів до навколишньої дійсності, інтенсивно формує світогляд.

Зупинка №1 «Річка Вільшанка»

Зупинка №2 «Болото»

Зупинка №3 «Берізки»

Зупинка №4

«Сосновий ліс»

Зупинка №5

«Лісове озеро»

Зупинка №6 «Урочище «Липова алея»»

